Załącznik nr 3
do Regulaminu wyboru projektów
w ramach programu Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska 2021-2027
nr naboru FEDS.06.01-IZ.00-194/25
nr naboru FEDS.06.01-IZ.00-195/25
nr naboru FEDS.06.02-IZ.00-196/25

Poradnik dla Wnioskodawców obrazujący realizację założeń Nowego Europejskiego Bauhausu

Inicjatywa „Nowy Europejski Bauhaus” (NEB) to interdyscyplinarny projekt zainicjowany przez Komisję Europejską w 2020 r., oparty na trzech wartościach: pięknie, zrównoważeniu i wspólnocie. Jego celem jest wsparcie realizacji Europejskiego Zielonego Ładu poprzez przyspieszenie transformacji różnych sektorów gospodarki, w tym budownictwa, dla poprawy jakości życia - w kierunku wysokiej jakości projektowania dla zrównoważonego rozwoju, w tym dla zmniejszenia emisyjności i wprowadzania gospodarki cyrkularnej.

NEB wyraża ambicję UE tworzenia estetycznych, zrównoważonych i integracyjnych miejsc, produktów sposobów życia. Jego celem jest przełożenie celów Europejskiego Zielonego Ładu poprzez połączenie zrównoważonego rozwoju z estetyką, w duchu inkluzyjności i przystępności dla wszystkich. Ma na celu poprawę życia Europejczyków w innowacyjny i skoncentrowany na człowieku sposób, w tym poprzez modernizację budynków, przestrzeni publicznych i usług.

Nowy Europejski Bauhaus został powiązany z trzema podstawowymi i wzajemnie powiązanymi wartościami – estetyką, w tym jakością doświadczenia, zrównoważonym rozwojem (w tym cyrkularnością) i integracją (w tym dostępnością i przystępnością cenową) – z silnym naciskiem na przestrzeń życiową i styl życia. Ambicja uczynienia z Europejskiego Zielonego Ładu kulturowego, skoncentrowanego na człowieku i jego otoczeniu naturalnym, pozytywnego i namacalnego doświadczenia jest zbudowana na tym precyzyjnym zestawie wartości. Wartości, wokół których zbudowany jest NEB, stanowią wyzwanie integracyjne.

Kolejnym wyzwaniem jest konieczność dokonania przez NEB zmiany sposobu myślenia i kultury, przestrzeni geograficznych i fizycznych, ekosystemów i gospodarek biznesowych. Wreszcie wyzwaniem może być również zaangażowanie interesariuszy z różnych środowisk, budowanie mostów i powiązań między nimi, umożliwiając współtworzenie, współprojektowanie i eksperymentowanie w sposób włączający i kreatywny z korzyścią dla całego społeczeństwa.

Celem niniejszego poradnika jest przybliżenie każdego z aspektów NEB w praktycznym ujęciu.

WARTOŚĆI NOWEGO EUROPEJSKIEGO BAUHAUSU

1. Estetyka

Oczekuje się, że projekty będą miały duży potencjał w zakresie zajęcia się wymiarem estetyki, tj. wartościowania piękna i stylu, podniesienia jakości doświadczeń i promowania wartości estetycznej wykraczającej poza zwykłą funkcjonalność elementów infrastruktury lub przestrzeni publicznej. Za pomocą środków estetycznych i kulturowych powinny one przyczyniać się do zwiększenia poczucia przynależności i dumy lokalnej oraz być dobrze dostosowane do ogólnego kontekstu przestrzennego i stylu architektonicznego (niekoniecznie jednak powielać ten ostatni). Dobra kultury (dziedzictwo, sztuka, lokalne rzemiosło, wiedza fachowa itp.) i szczególne doświadczenie estetyczne w każdym miejscu są wyjątkowe, a projekty mogą łączyć nowoczesną estetykę z dziedzictwem kulturowym danego miejsca.
Wydarzenia kulturalne i artystyczne mogą być wykorzystywane do wzmacniania interakcji społecznych i pobudzania do refleksji nt. wartości przyrody, a tym samym dodatkowo, jako katalizator innych wartości Nowego Europejskiego Bauhausu.
Projekty mogą być realizowane w jednym z następujących wymiarów estetyki (lub poza nim), podczas gdy do wnioskodawców należy opisanie korzyści estetycznych wynikających z ich konkretnego projektu:

Styl i design

Docenianie piękna i stylu oraz promowanie wartości estetycznej wykraczającej poza zwykłą funkcjonalność w elementach infrastruktury lub przestrzeni publicznej, będących przedmiotem zmiany:

- Elementy designu wykorzystywane w projekcie nawiązują się do otaczającej przestrzeni, jednocześnie dając poczucie lokalnej wspólnoty.
- Projekt wyraźnie dąży do komfortu wizualnego odbiorcy lub doświadczeń wykraczających poza funkcjonalność.
- Projekt zwiększa wartość estetyczną danego miejsca poprzez zastosowanie elementów sztuki.
- W ramach projektu promuje się podejścia nieinwazyjne, chroniące i podkreślające piękno miejsca oraz harmonijne dopasowane w kontekście ogólnej estetyki oraz stylu miejsca (integracja krajobrazu).

Kontekst i adaptacja

Przy wykorzystaniu narzędzi estetycznych i kulturowych projekty powinny przyczyniać się do zwiększenia poczucia przynależności i dumy lokalnej społeczności oraz powinny być dostosowane do ogólnego kontekstu przestrzennego i stylu architektonicznego (niekoniecznie jednak powielać ten ostatni):

- Projekty dostosowują się do specyfiki lokalnej przeszłości oraz obecnej rzeczywistości społeczno-kulturowej i łączą nowoczesną estetykę z dziedzictwem kulturowym danego miejsca:
  - Np. konserwacja lub renowacja zabudowy i przestrzeni publicznych w sposób harmonijnie łączący ochronę dziedzictwa z jego nowoczesną funkcją.
- Projekty dotyczą dziedzictwa i specyfiki lokalnej; widoczny w nich jest „wymiar miejsca” zarówno pod względem ludzi, historii kulturalnej i materialnej, jak i tzw. codziennego rytmu życia danego miejsca.
  - Np. przebudowa, renowacja i odnowa zabudowy i przestrzeni publicznych tak aby były one autentyczne wobec lokalnej tożsamości, gdzie jest to możliwe z wykorzystaniem potencjału lokalnego rzemiosła.
  - Np. przebudowa, renowacja i odnowa zabudowy i przestrzeni publicznych z uwzględnieniem lokalnej struktury demograficznej, kulturowej i artystycznej oraz lokalnego stylu życia.

Doświadczenia sensoryczne i emocjonalne

Poprawa jakości doświadczeń.

- Projekt ma na celu pobudzanie emocji lub dostarczanie doświadczeń sensorycznych poprzez swój design.
- Dzięki dostarczaniu nowych doświadczeń projekt ma na celu wzmocnienie interakcji społecznych, poprawę warunków dla zdrowszego życia i pomoc w wykreowaniu nowego podejścia do wartości przyrody.
- W ramach projektu wykorzystuje się nowe doświadczenia, które mają podkreślić potencjał rozwoju danego miejsca i społeczności.

2. Zrównoważony rozwój

Oczekuje się, że projekty będą miały duży potencjał w odniesieniu do wymiaru zrównoważonego rozwoju. Projekty powinny być ambitne w dążeniu do ograniczenia wpływu działalności człowieka na środowisko oraz do ponownego połączenia ludzi z przyrodą poprzez wybory dotyczące lokalizacji projektu, opracowanych funkcji, wykorzystanych materiałów i rozwiązań energetycznych.

Wnioskodawca w ramach realizacji projektu NEB powinien dążyć do:

- ograniczenia wykorzystania zasobów naturalnych i ograniczenia zanieczyszczania środowiska poprzez dążenie do budowania obiegu zamkniętego i wykorzystywanie ekologicznego designu,
- wdrażania rozwiązań inspirowanych naturą (nature-based solutions),
- promowania działalności gospodarczej z poszanowaniem ograniczonych zasobów naturalnych.

Projekty NEB mogą również służyć przywróceniu doświadczania przyrody w przestrzeni życiowej przy realizacji promowania zdrowego trybu życia i aktywnej rekreacji, a także wzmacnianiu świadomości znaczenia środowiska naturalnego dla społeczeństwa.

Poniższe elementy odzwierciedlają wymiar zrównoważonego rozwoju, (choć nie ogranicza się on jedynie do tego wykazu). Wnioskodawcy powinni określić korzyści dla zrównoważonego rozwoju wynikające z ich konkretnego projektu:

Zasady ogólne

- Wyjście poza perspektywę skoncentrowaną na człowieku w stronę perspektywy skoncentrowanej na życiu (przyrodzie jako spójnej całości);
- Promowanie regeneracji naturalnych ekosystemów, zapobieganie utracie różnorodności biologicznej; poprawa jakości powietrza, wody i gleby oraz ogólnych warunków życia przy ponownym wykorzystaniu materiałów lub recyklingu odpadów;
- Wspieranie działalności gospodarczej prowadzonej z poszanowaniem ograniczonych zasobów naturalnych;
- Innowacyjne rozwiązania oparte na naśladowaniu przyrody;
- Postrzeganie infrastruktury nie tylko w jej funkcji społecznej i gospodarczej, ale także jako osadzonej i współdziałającej ze środowiskiem naturalnym oraz dążącej do harmonijnego współdziałania.

Tkanka miejska i nowe podejście do przestrzeni publicznej

- Promowanie miejskich modeli gospodarki: społecznej, lokalnej i o obiegu zamkniętym;
- Utrzymanie lub regeneracja terenów zielonych (publicznych) i ich wykorzystanie, jako elementów łączących/ przestrzeni wspólnych gminy lub obszaru funkcjonalnego;
- Planowanie przestrzenne: unikanie zajmowania nowych gruntów na rzecz ponownego wykorzystania istniejących, ale pustych budynków; unikanie rozrastania się miast poprzez ożywianie ośrodków miejskich i rewitalizację istniejących przestrzeni;
- Budowanie miejskich korytarzy ekologicznych na potrzeby aktywnej mobilności w celu wypracowania nowego podejścia do infrastruktury transportowej i zmiany wzorców mobilności.

Zabudowa

- Zachowanie lub odnowienie zabudowy przy wykorzystaniu innowacyjnych materiałów i rozwiązań inspirowanych naturą, a także promowanie materiałów o wyraźnej efektywności środowiskowej i korzyściach dla gospodarki o obiegu zamkniętym;
- Utrzymanie lub odnowienie zabudowy, która daje poczucie przynależności do przyrody;
- Podjęcie środków mających na celu zmniejszenie zużycia energii w budynkach poddawanych renowacji;
- Oszczędzanie zasobów dzięki wykorzystaniu komponentów poddanych recyklingowi lub/i nadających się do recyklingu (materiały odzyskane i odnawialne; produkowane i nabywane w sposób zrównoważony materiały budowlane inspirowane naturą, takie jak drewno, bambus, słoma, korek lub kamień).

3. Włączenie

Oczekuje się, że wnioski dotyczące projektów będą wykazywać ambicje i potencjał w zakresie promowania włączenia społecznego. Można to osiągnąć poprzez działania, które doceniają różnorodność, równość włączenia społecznego, projektowanie dla wszystkich oraz zwiększanie dostępności, przystępność cenową i współpracę.
Obejmuje to zwalczanie segregacji przestrzennej i izolacji, zwiększanie szans dla różnych grup społecznych na współpracę i wymianę doświadczeń, wspieranie słabszych członków społeczności oraz promowanie dostępności kluczowych usług, udogodnień i przestrzeni interakcji społecznych dla wszystkich.
W ten sposób projekty powinny promować poczucie przynależności i przyczyniać się do wzmacniania „znaczenia” miejsc i społeczności. Ogólnie rzecz biorąc, powinny one budować pomosty wewnątrz społeczności i promować solidarność.

Włączenie może być przedstawione w rezultacie. Aby osiągnąć rezultat sprzyjający włączeniu społecznemu, proces opracowywania i realizacji projektów, w tym w ramach partnerstw i struktur zarządzania projektami, musi być również integracyjny.

- Inkluzywność w kulturze – np. tworzenie poczucia przynależności, tożsamości lokalnej, wymiana międzypokoleniowa, budowanie poczucia integracji wśród mieszkańców społeczności;
- Inkluzywność w gospodarce – np. przystępne cenowo mieszkania, źródła energii lub rozwiązania w zakresie mobilności;
- Sprzyjanie włączeniu społecznemu w miejscu zamieszkania – dostępne mieszkania, łączenie różnych miejsc za pomocą skutecznych rozwiązań w zakresie mobilności fizycznej lub cyfrowej.

Włączenie może obejmować następujące aspekty, ale nie ogranicza się do nich (do wnioskodawców należy opisywanie korzyści włączenia wynikających z ich konkretnego projektu):

- Odbudowa, renowacja i odnowa zabudowy i przestrzeni publicznych w celu budowania i zacieśniania więzi społecznych i zaspokojenia szczególnych potrzeb słabszych grup i osób, takich jak osoby zagrożone wykluczeniem lub ubóstwem lub doświadczające bezdomności;
- Opracowanie ambitnych projektów w zakresie mieszkalnictwa socjalnego i sprzyjającego włączeniu społecznemu, np.:
  - Przekształcenie i dostosowanie budynków dzięki innowacyjnym technikom, materiałom i zrównoważonemu procesowi budowlanemu w celu uczynienia domów bardziej przystępnymi cenowo i sprzyjającymi włączeniu społecznemu;
  - Innowacyjne rozwiązania mieszkaniowe, odpowiadające na tymczasowe pilne potrzeby mieszkaniowe, o wysokich standardach estetycznych i zrównoważonych;
  - Obiekty łączące różne społeczności lub funkcje (mieszkalnictwo, edukacja, kultura itp.) w jednym otoczeniu;

- Zastosowanie zasady projektowania dla wszystkich, przy modyfikacjach zabudowy i przestrzeni publicznych, w celu usunięcia barier w dostępie dla słabszych grup społecznych, osób niepełnosprawnych i starzejącej się ludności;
- Adaptacja lub odnowa zabudowy i przestrzeni publicznych w celu przywrócenia poczucia godności i pielęgnowania różnorodności;
- Przekierowanie przestrzeni na korzystną wymianę międzypokoleniową i budowanie i wzmacnianie więzi społecznych przy jednoczesnym zapewnieniu przystępności cenowej i dostępności;
- Zapewnienie przystępności cenowej dla inicjatyw realizowanych w obrębie finansowanego projektu, korzyści dla społeczności, oraz partycypacji w kosztach, np. wkład lokalnych przedsiębiorstw;
- Łączenie różnych specjalnych podmiotów i osób, zarówno za pomocą infrastruktury fizycznej, jak i narzędzi cyfrowych.